

Poslanica Jakobova nije u homileatici dosada tako obrađena kako bi trebalo. A ipak se iz nje dađu izvesti veoma korisne pouke. Što sv. Jakob govori općini u Jerusalemu i prvim općinama kršćanskim uopće, to se može gotovo sve kazati i današnjim kršćanima. Uvijek će trebati sjećati kršćane, da su putnici na ovoj zemlji; da je život pun borbe i kušnje protiv kojoj treba znati odoljeti; da svoju vjeru treba životom i djelima potvrđivati; da se svagda treba Bogu moliti. A napose u današnje vrijeme nužno je siromahe tješiti; bogatima ovoga svijeta dozivati u pamet, kako će se bogatstvom svojim služiti za dobro; treba naučiti vjernike, kako će se čuvati brbljavih ljudi, koji k njima dolaze slažnom mudrošću. O svemu tome lijepo govori poslanica sv. Jakoba, a učeni pisac najprije homiletu razjašnjuje riječi poslanice, da što dublje segne u njezin smisao, a zatim poslije određenog odlomka postavlja temata, koja onda i obrađuje. Od te dakle knjižice mogu propovjednici imati lijepu korist, zato je poglavito njima preporučujemo.

Dr. D. G.

6. Cohausz S. J. *Klippen der Zeit. I. Das moderne Denken oder die moderne Denkfreiheit u. ihre Grenzen.* Köln, Bachem, 1911. str. 136, cijena K 2'16.

To je prvi svezak cijelog ciklusa, koji će autor tijekom vremena izdati. Mnogo ima danas pogibelji za vjeru i čudoregije; upozoriti na te pogibelji to hoće Cohausz tim svojim ciklusom. Pojedine rasprave prve a i daljnjih svezaka nastale su iz konferencijâ, koje je autor držao, te ih na želju svojih slušatelja izdao štampom.

Prije je čovjek ovisio ili o prirodi ili o objavi ili o obojem, danas je sasama obratno — čovjek nosi zakone u sebi, on je autonoman. Prema tomu je emancipacija misli dvovrsna: emancipacija od prirode i emancipacija od objave. Za to i autor dijeli tu svesku u dva dijela. U prvom dijelu govori o slobodi mišljenja i njenim naravnim granicama (o subjektivizmu, kantianizmu, relativizmu, individualizmu i realizmu), a u drugom o slobodi mišljenja i njenim svrhunaravnim granicama. Autor nam pokazuje, u čem sastoji moderno filozofsko i teološko mišljenje i u koliko je u protimbi s tradicijonalnim mišljenjem. Pojedina su poglavlja kratka, ali tako sastavljena, da dobijemo objektivnu sliku mod. mišljenja. Prednost je, što pisac piše jasno, tako da čovjek bez mnogo truda može shvatiti njegovo pisanje. Uspjelo mu je — na više mjesta upravo izvrsno — pokazati neispravnost današnjeg načina mišljenja.

Tko se želi upoznati s modernim duhom, a nema vremena, da se služi specijalnim djelima, taj će u toj knjizi lako i ugodno doći do spoznaje tog duha, ali uvidjeti svu njegovu nedostatnost.

E. L.

H. Van Laak: *Harnack et le Miracle.* Traduction de l'italien par Ch. Senoutzen. Bloud, Paris, 1911. str. 124, cijena 2 fr.

God. 1909. i 1910. izlazila je u „Civiltà Cattolica“ rasprava profesora apologetike u Rimu, Van Laaka, koju je pod naslovom „Harnack i čudo“ preveo na franc. Senoutzen.

Naslov je prema sadržaju te knjige odviše općenit. Harnack je napisao djelo pod naslovom „Der

erste Klemensbrief“ (Eine Studie zur Bestimmung des Charakters des ältesten Heidenchristentums. 1909.), u kojem hoće da dokaže, kako Kliment rimski nije pripisivao čudu nikake religiozne vrijednosti. Van Laak preduzeo si je pobiti tu Harnackovu tvrdnju, stoga opširno i potanko donša Harnackove dokaze, kojima nastoji opravdati svoju tvrdnju, te temeljito raščinja pokazujući, kako se je Harnack ogrješio o znanstvenu metodu i o pravila zdrave hermeneutike. Prema tome bi bolje odgovarao sadržaju knjige naslov „Harnack i čudo kod Klimenta“. U talijanskom originalu glasi naslov „S. Clemente Romano ed il miracolo (Sv. Kliment rimski i čudo)“.

Rasprava se dijeli u šest poglavlja. Prvo poglavlje, u kojem Van Laak razvija problem, o kojem kani raspravljati, može služiti kao uvod. U daljnja četiri poglavlja: čudo uopće kod sv. Klimenta, starozavjetna čudesa, čudo Kristovog uskrsnuća, čudesa, koja su se dogodila za vremena sv. Klimenta, pokazuje pisac strogom logikom, historijskom i patološkom erudicijom, kako su neispravni zaključci Harnackovi s obzirom na sv. Klimenta. Šesto je poglavlje rekapitulacija i zaključak cijele rasprave.

Zanimive su nekoje refleksije u zadnjem poglavlju. Van Laak spočituje Harnacku, što nije ispravno interpretirao Klimenta tim više, što se tu ne radi o tamnim i nejasnim pojmovima, nego o idejama, koje su u literaturi onog doba bile prilično općenite i u sebi lagano shvatljive. Stoga, ako je Harnack analizirajući misli Klimentove pao u

mnogobrojne i teške pogriješke, zar je onda čudo, da je u svojem velikom djelu „Historija dogmatâ“, gdje se radi o teškim pojmovima, tako često pogriješio i toliko krivih nazora stvorio? Stoga moramo s velikom rezervom primati sud Harnackov o idejama i naukama sv. Otaca.

Knjiga se ova preporučuje 1. stoga, što je stvar u sebi zanimiva, savremena i dobro obrađena; 2. radi metode, da vidimo, kako se ovakova temata imadu obragjivati.

E. L.

Dr. Svetozar Ritig. Povijest i pravo slovenštine u crkvenom bogoslužju, sa osobitim obzirom na Hrvatsku. I. sveska od 863.—1248. C. Albrecht 1910.

Djelo ovo dra. Ritiga, toli poželjno i potrebno u našoj historijskoj i pravnoj literaturi, nije jošte dostatno ocijenjeno. Svestrano poznavanje izvora i literature u savezu sa znanstvenom historijskom metodom čini cl. pisca sposobnim, da u taj teški i zamršeni predmet svijetla unese. Očekujemo, da će naši historijski strukovnjaci radnju njegovu po zaslugi ocijeniti, te se ograničujemo lih na pravnu stranu njegovoga djela.

Cl. pisac uzeo si je posve ispravno za osnovno stajalište, da je slovenski jezik u bogoslužju pozitivno kanonsko pravo (vidi predgovor), te je tomu u cijeloj svojoj raspravi dosljedan i vjerran ostao. Veliki je trud, što ga je uložio, da prema kanonskim načelima i propisima izvore i dogagjaje prosudi, pa ako je (po našem sudu) pravna strana njegovog djela slabija od historijske, valja razlog tražiti u tom, što je